

Jan-Philipp Sendker

De stem van het hart

Een ontroerend verhaal over de vele gezichten van liefde

ISBN 978-90-225-8086-8

ISBN 978-94-023-0913-3 (e-book)

NUR 302

Oorspronkelijke titel: *A Well-Tempered Heart*

Vertaler: Ans van der Graaff

Omslagontwerp: Johannes Wiebel | punchdesign, München

Omslagbeeld: Shutterstock

Zetwerk: Mat-Zet bv, Soest

© 2012 Karl Blessing Verlag

© 2017 Nederlandse vertaling Meulenhoff Boekeryj bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor Anna, Florentine, Theresa en Jonathan

DEEL I

I

De diepblauwe ochtendhemel was kraakhelder op de dag dat mijn leven volkomen uit koers raakte. Het vroom dat het kraakte die vrijdag, de week voor Thanksgiving. Ik heb me vaak afgevraagd of ik het had moeten zien aankomen. Hoe was het mogelijk dat ik het gemist had? Hoe was het mogelijk dat ik een zo rampzalige gebeurtenis in mijn leven niet voelde aankomen? Uitgerekend ik? Een vrouw die een hekel had aan verrassingen. Die elke bespreking, elke reis, zelfs een weekendje weg of een etentje met vrienden nauwgezet voorbereidde. Ik liet nooit iets aan het toeval over. Ik hield niet van onverwachte dingen. Had helemaal niets met spontaniteit.

Amy hield vol dat er voortekenen geweest moesten zijn, dat die er altijd waren. Alleen werden we zo in beslag genomen door ons dagelijks leven, waren we zozeer gevangen van onze eigen routines, dat we er geen aandacht aan besteedden.

De kleine details die zo veelzeggend zijn.

Volgens haar is ieder mens zijn eigen grootste mysterie en is het ons levenswerk dat raadsel op te lossen. Niemand van ons slaagt daar ooit in, zegt ze, maar het is onze plicht het te proberen. Hoe lang de weg ook is of waarheen hij ons ook mag brengen.

Ik had mijn twijfels. Amy's overtuigingen botsten vaker met de mijne. Wat niet wil zeggen dat ik het in dit geval niet met haar eens

was... tenminste tot op zekere hoogte. Misschien waren er de afgelopen paar maanden inderdaad nu en dan incidenten geweest, dingen die me hadden moeten waarschuwen. Maar hoeveel tijd kunnen we doorbrengen met naar ons innerlijk luisteren, in de hoop dat we wellicht een signaal of een teken oppikken, de sleutel tot een of andere puzzel?

Ik was niet iemand die elke lichamelijke verandering meteen als symbool van een verstoring van mijn spirituele balans zag.

De kleine rode bultjes in mijn nek – die zich binnen een paar dagen tot een pijnlijke, brandende uitslag ontwikkelden die geen enkele dokter kon verklaren en die binnen een paar weken weer net zo snel verdwenen als ze verschenen waren – die konden wel allerlei oorzaken hebben. Net als het incidentele suizen in mijn oren. De slapeloosheid. De toenemende prikkelbaarheid en het ongeduld, meestal tegen mezelf gericht. Ik was met beide goed bekend en schreef ze toe aan de werkdruk op kantoor. De prijs die iedereen binnen het bedrijf moest betalen, die we allemaal bereid waren te betalen. Ik klaagde niet.

De brief lag midden op mijn bureau. In een enigszins verkreukelde, lichtblauwe luchtpostenvelop, zo een die bijna niemand meer gebruikt. Ik herkende zijn handschrift meteen. Ik kende niemand anders die zo veel zorg besteedde aan het schrijven. Hij maakte van elke brief een klein kunstwerk. Hij besteedde uitgebreid aandacht aan elke vloeiende lijn; ze mochten bijna kalligrafie genoemd worden. Elke letter van elk woord was een cadeautje. Twee blaadjes, dicht beschreven, elke zin, elke regel op papier gezet met de toewijding en passie die alleen iemand kan voelen voor wie het schrijven zelf een onbetaalbaar geschenk is.

Op de envelop zat een Amerikaanse postzegel. Waarschijnlijk had hij hem aan een toerist meegegeven; dat was de snelste en veiligste manier. Ik keek op de klok. Onze volgende vergadering stond

over twee minuten gepland, maar mijn nieuwsgierigheid kreeg de bovenhand. Ik opende de envelop en scande snel de eerste paar regels.

Een luid geklop deed me opschrikken. Daar stond Mulligan in de deuropening, die bijna geheel gevuld werd door zijn brede, gespierde gestalte.

Ik had graag om een moment geduld gevraagd. Een brief van mijn broer uit Birma. Een klein meesterwerk dat...

Hij glimlachte en voor ik de kans kreeg iets te zeggen, tikte hij met zijn wijsvinger op zijn grote horloge.

Ik knikte.

Mulligan was een van de partners bij Simon & Koons en onze beste advocaat, maar hij had geen waardering voor de schoonschrijfkunst die ik als een cadeautje beschouwde. Zijn eigen hanenpoten waren onleesbaar.

De rest van mijn collega's was er al. Je kon de verse koffie ruiken. Zodra we gingen zitten werd het stil. De komende week moesten we een vordering indienen namens onze belangrijkste klant. Een gecompliceerde zaak. Copyrightschending, illegale kopieën uit Amerika en China, schade honderden miljoenen dollars. Er was haast geboden.

Mulligan sprak zacht en toch drong zijn diepe stem tot in elke hoek van de kamer door. Al na een paar zinnen had ik moeite hem te volgen. Ik probeerde me op zijn woorden te concentreren, maar werd steeds afgeleid door iets wat me de kamer uit trok. Weg uit deze wereld van aanklachten en tegenaanklachten.

Ik dacht aan mijn broer in Birma. Ik zag hem plotseling voor me. Ik dacht aan onze eerste ontmoeting in het bouwvallige theehuis in Kalaw. Hoe hij me had aangestaard en toen opeens naar me toe was gekomen. In zijn vergeelde witte hemd, zijn verbleekte *longy* en versleten rubbersandalen. De halfbroer van wiens bestaan ik niets had

geweten. Ik had hem voor een oude bedelaar aangezien, die zijn hand bij me op kwam houden. Ik weet nog dat hij bij me aan tafel kwam zitten om me iets te vragen. ‘Geloofd u in de liefde, Julia?’ Ik hoor zijn stem nog steeds in mijn hoofd. Alsof de tijd stil is blijven staan voor die vraag. Ik had moeten lachen... en hij had zich daar niets van aangetrokken.

Terwijl Mulligan het over de ‘waarde van intellectuele eigendom’ had, herinnerde ik me precies wat mijn halfbroer had gezegd. Woord voor woord. ‘Ik meen het serieus,’ had U Ba vervolgd, niet uit het veld geslagen doordat ik moest lachen. ‘Ik heb het over de liefde die blinden tot zienden maakt. Over de liefde die sterker is dan de angst. Ik heb het over de liefde die het leven zin geeft...’

Nee, had ik hem uiteindelijk geantwoord. Nee, daar geloof ik niet in.

In de dagen daarna had U Ba me duidelijk gemaakt dat ik het mis had. En nu? Bijna tien jaar later? Geloofde ik in een kracht die blinden tot zienden maakte? Zou ik ook maar één persoon binnen deze firma ervan kunnen overtuigen dat een mens kan zegevieren over zelfzuchtigheid? Ze zouden zich rot lachen.

Mulligan ratelde nog steeds door over ‘de belangrijkste zaak van het jaar... dus we moeten...’

Ik deed mijn best me te concentreren, maar mijn gedachten dwaalden weer af, doelloos, als een stuk hout waar de golven mee speelden.

‘Julia.’ Mulligan haalde me abrupt terug naar Manhattan. ‘Jouw beurt.’

Ik knikte hem toe, wierp een wanhopige blik op mijn aantekeningen en was van plan met een paar standaarduitspraken te beginnen toen ik werd onderbroken door zacht gefluister.

Ik haperde.

Wie ben jij?

Nauwelijks meer dan een zucht en toch onmiskenbaar.

Wie ben jij?

Een vrouwenstem. Nog steeds zacht, maar helder en duidelijk.

Ik keek over mijn rechterschouder om te zien wie me op een moment als dit onderbrak met een dergelijke vraag. Niemand.

Waar kon de stem dan vandaan komen?

Wie ben jij?

Ik keek instinctief naar links. Niets. Een fluistering die nergens vandaan kwam.

Wat willen die mannen van je?

Aan alle kanten gespannen stilte. Ik ademde diep in en weer uit. Ik kreeg het warm. Ik zweeg beklemd en met neergeslagen ogen. Iemand schraapte zijn keel.

Wees op je hoede.

‘Julia?’

Geen woord. Niet één. Kortademig. Waar kwam die stem vandaan? Wie praatte er tegen me? Wat wilde ze? Wat had ik van mijn collega’s te vrezen?

‘Je mag gerust beginnen. We zijn een en al oor.’ Mulligans toeneemende ongeduld. De eerste kuchjes.

Wees heel voorzichtig. Pas op wat je zegt. Pas op wie je aankijkt.

Ik hief mijn hoofd en keek voorzichtig rond. Onrustig wiegende bovenlichamen. Marcs bezorgde blik; hij voelde mijn pijn. Denk ik. Een spottende glimlach op Franks gezicht. Alsof hij altijd al had geweten dat er een dag zou komen waarop ik jammerlijk zou bezwijken onder de druk.

Je kunt hen niet vertrouwen, wat ze ook zeggen.

Die stem kneep mijn keel dicht. Ik leek wel verlamd. Hun gezichten vloeiden in elkaar over. Zweet in mijn handpalmen. Versnelde hartslag.

‘Julia. Is alles in orde?’

Niemand zal je helpen.

‘Mag ik even...’ begon ik.

Opnieuw volstrekt stilzwijgen. Het had harder geklonken dan nodig was. Eerder een schreeuw dan een beleefd verzoek om aandacht. Hun blikken. De erop volgende stilte. Ik voelde me duizelig. Op het randje van instorten.

‘Wil je een glas water?’

Het klonk oprecht. Of hield ik mezelf voor de gek? Moest ik op mijn hoede zijn?

Geen woord nu. Hou je mond.

Voor me opende zich een donkere afgrond, die met de seconde breder werd. Ik wilde me verstoppen, ergens wegkruipen. Wat was er in vredesnaam met me aan de hand? Ik hoorde duidelijk een stem. Een stem waar ik geen controle over had. Een vreemde. In mijn hoofd. Ik voelde mezelf kleiner worden. Kleiner en behoeftiger. Ik zou geen woord kunnen uitbrengen voor het weer stil was in mijn hoofd. Ik sloeg een paar keer mijn handen voor mijn oren, hard en snel, zoals ik deed als het incidentele suizen te luid werd. Ik probeerde het nog een keer met diep in- en uitademen en wist meteen dat het niets uithaalde.

Ze hebben niets goeds met je voor. Hun glimlach is vals. Ze zijn gevaarlijk.

Gil. Overschreeuw haar met je eigen, echte stem. LAAT ME MET RUST. HOU OP MET PRATEN. HOU OP. HOU OP.

Geen woord kreeg ik eruit. Niet één woord.

Mulligan en ik keken elkaar aan. Ik besepte dat het waar was dat niemand in deze kamer me kon helpen. Ik moest hier weg. Nu meteen. Ik zou naar het toilet gaan, naar mijn kantoor, naar huis, het maakte niet uit, als ik hier maar wegkwam. Ze waren hier voor een presentatie, ze verwachtten ideeën en voorstellen van me en als ik mijn werk niet aankon, verdienden ze in elk geval een verklaring

voor mijn gedrag. Een verontschuldiging. Ik was niet in staat ze die te geven. Ik had de kracht niet. Ik had niets te zeggen. Een korte aarzeling, toen richtte ik me langzaam op, schoof mijn stoel naar achteren en stond op. Mijn benen trilden.

Wat doe je?

‘Wat is er verdomme aan de hand, Julia?’

Ik pakte mijn papieren bij elkaar, draaide me om en liep naar de deur.

Mulligan riep iets, maar ik verstond geen woord meer van wat hij zei.

Ik deed de deur open, stapte naar buiten en deed de deur zachtjes achter me dicht.

Wat nu?

Ik liep de gang door, liep langs de toiletten naar mijn kantoor, legde de papieren op mijn bureau, pakte mijn jas, stopte de brief van U Ba in mijn handtas en liep kalm en zonder een woord te zeggen het gebouw uit.

Ik had nog geen idee dat ik, zonder me ervan bewust te zijn, aan mijn reis was begonnen. Op die ijzig koude en kraakheldere herfst-dag in de week voor Thanksgiving.

*Kalaw, negen november
In het jaar tweeduizend en zes*

Mijn lieve kleine zus,

Ik hoop dat je gezond en wel bent wanneer deze brief je bereikt. Vergeef me als je blijft mijn lange stilzwijgen. Ik kan me niet meer precies herinneren wanneer ik voor het laatst de tijd heb gevonden om je een paar regels te schrijven. Was het tijdens de hitte van de zomer of nog voor de kentering van de moesson?

Er lijkt sindsdien een eeuwigheid te zijn verstreken, hoewel er in mijn leven en in Kalaw weinig is gebeurd. De vrouw van de astroloog is ziek geworden en zal spoedig sterven; de dochter van de eigenaar van het theehuis waar we elkaar voor het eerst hebben ontmoet heeft een zoontje gekregen. Het is een komen en gaan, net als overal op aarde, nietwaar? En toch heeft ons leven een heel ander ritme dan dat van jou, zoals je je misschien herinnert. Ik moet bekennen dat ik me niet kan voorstellen hoe snel jouw wereld draait.

Zelf maak ik het goed. Ik restaureer nog steeds mijn oude boeken, hoewel dat met het verstrijken van de tijd steeds moeilijker gaat en meer energie vergt. Het zijn mijn ogen, kleine zus. Ze gaan van dag tot dag verder achteruit. Ik bereik langzamerhand de leeftijd van het afnemende licht. Om het nog erger te maken heeft mijn rechterhand steeds sterker de

neiging licht te trillen, wat het niet gemakkelijker maakt de stukjes papier over de gaatjes in het papier te plakken die het vraatzuchtige ongedierte er onophoudelijk in boort. Vroeger was ik maar een kwart jaar bezig om een van mijn boeken weer leesbaar te maken, nu kost het me een half jaar, in het geval van dikke boeken zelfs nog meer. Maar wat heeft het voor zin, vraag ik me soms af, om mezelf op te jagen? Als er iets is waar ik genoeg van heb, dan is het tijd. Pas op latere leeftijd gaan we de waarde van tijd echt waarderen, en ik ben een rijk man. Maar laat ik je niet lastigvallen met de kwaaltjes van een oude man! Als ik mijn pen niet in toom houd, maak je je straks nog zorgen om je broer, wat volstrekt onnodig is. Ik kom niets tekort.

Tenzij ik me vergis moet het nu herfst zijn in New York. Ik heb ooit in een van mijn boeken gelezen dat de herfst het mooiste seizoen is in New York. Is dat waar? Ach, wat weet ik toch weinig van je leven.

Ons regenseizoen loopt geleidelijk ten einde, de lucht is weer droog en helder, de temperatuur daalt en het zal niet lang duren voordat de eerste rijp op de grassen in mijn tuin ligt. O, wat kan ik genieten van de aanblik van het zachte wit op de diepgroene bladeren.

Gisteren gebeurde hier iets merkwaardigs. Een vrouw viel dood neer onder de banyanboom bij het kruispunt. Enkele ogenblikken daarvoor liep ze, volgens mijn buurvrouw die het had gezien, te weklagen. Ze was op weg naar de markt toen ze plotseling werd overvallen door zwakte. Ze greep zich voor steun vast aan haar zuster en riep herhaaldelijk om vergiffenis. Er rolden enorme tranen over haar wangen, schijnbaar zo groot als pinda's, al kan ik dat maar moeilijk geloven. Je weet natuurlijk hoezeer de mensen hier geneigd zijn te overdrijven. Ze wendde zich plotseling van haar zuster af om een onbekende jongeman te volgen terwijl ze herhaaldelijk een naam riep die niemand in het dorp ooit had gehoord. Toen de jongeman zich verbaasd omdraaide om te zien wat al die herrie te betekenen had, troffen hun blikken elkaar. De vrouw verstarde en viel dood neer. Alsof ze op die heldere, wolkeloze dag door de

bliksem getroffen was. Niemand had er een verklaring voor. De zus is ontroostbaar. Ze leidden samen jarenlang een teruggetrokken leven aan de rand van de stad. De twee hadden weinig vrienden en zelfs de burens hadden geen informatie. Heel vreemd, moet ik zeggen, want die weten gewoonlijk alles. Sindsdien beheerst het incident de gesprekken in ons kleine dorp. Veel mensen beweren dat de jongeman magische krachten heeft en haar met zijn blik heeft gedood. De arme kerel ontkent dat natuurlijk en houdt vol dat hij onschuldig is. Hij is nu naar het huis van zijn tante in Taunggyi gevlucht.

En jij, mijn lieve zus? Hebben de huwelijksplannen van jou en meneer Michael waar je in je vorige brief voorzichtig naar verwees al vastere vorm aangenomen? Of stel ik mijn vraag te laat en zijn jullie misschien al getrouwd? Zo ja, dan wil ik jullie beiden alleen maar vanuit het diepste van mijn hart het allerbeste wensen. Wat mij betreft, ik heb de paar jaar die ik met mijn vrouw heb mogen doorbrengen altijd als een groot, misschien zelfs wel mijn grootste geluk beschouwd.

En nu is mijn brief langer geworden dan mijn bedoeling was. De wijldlopgheid van de ouderdom, vrees ik, en ik hoop dat ik niet te veel van je tijd in beslag heb genomen. Ik zal stoppen. De schemering valt in en de stroomvoorziening in Kalaw is de laatste weken nogal onbetrouwbaar. Het peertje aan het plafond flikkert zo hevig dat je bijna zou denken dat het me geheime berichten probeert door te geven. Ik vermoed echter dat het niets anders voorspelt dan weer een stroomuitval.

Julia, lieverd, mogen de sterren, het leven en het lot je welgezind zijn. Ik denk aan je. Ik draag je in mijn hart. Pas goed op jezelf.

In diepe genegenheid,

U Ba

Ik legde de brief opzij. Mijn angst dat de stem terug zou komen was weggezakt. In plaats daarvan werd ik overvallen door een gevoel van

intense vertrouwdheid vermengd met verlangen en een diepe melancholie. Wat zou ik mijn broer nu graag zien! Ik dacht terug aan zijn ouderwetse manier om zich uit te drukken, zijn gewoonte zich onnodig voor van alles en nog wat te verontschuldigen. Zijn hoffelijkheid en bescheidenheid, die me zo ontroerd hadden. Zijn kleine hut van zwart teakhout, die op palen stond, dook voor mijn ogen op. Het knorrende, in de modder woelende varken, de versleten leren leunstoel, waarvan de kussens zo dun waren geworden dat de veren zich erin aftekenden, een bank met gescheurde bekleding waar ik menige nacht op had doorgebracht. Te midden van dat alles een zwerm bijen, die bij hem ingetrokken waren en wier honing hij niet aanraakte omdat hij niets wilde gebruiken wat hem niet toebehoorde.

Ik zag hem voor me zitten, geflankeerd door olielampen, diep over zijn bureau gebogen, omringd door boeken. Ze vulden planken die van vloer tot plafond reikten, lagen in stapels op de houten vloerplanken en torenhoog op een tweede bank. De bladzijden leken wel ponskaarten. Op de tafel lag een reeks pincetten en schaar-tjes en er stonden twee glazen potjes, eentje met dikke witte lijm, het andere gevuld met papiersnippers. Ik had urenlang toegekeken terwijl hij het ene na het andere snippertje met een pincet oppakte, in de lijm doopte en over de gaatjes plakte. Zodra de lijm droog was, tekende hij de ontbrekende letters met een pen op de papiersnippers. Op die manier had hij door de jaren heen tientallen boeken gerestaureerd.

Het leven van mijn broer. Het vertoonde heel weinig overeenkomst met het mijne en toch had het me diep geraakt.

Mijn blik viel op de plank met souvenirs van mijn reis naar Birma, half verborgen achter boeken en kranten. Een uit hout gesneden boeddha, een cadeau van mijn broer. Een stoffig lakdoosje, versierd met olifanten en apen. Een foto van U Ba en mij, die kort voor

mijn vertrek uit Kalaw was genomen. Ik was een kop groter dan hij. Hij droeg zijn nieuwe groen-zwarte longy, de avond tevoren nog gewassen. Hij had een roze doek om zijn hoofd gewikkeld, zoals onder de oudere Shan gebruikelijk was geweest. Hij keek ernstig en plechtig in de lens.

Ik herkende mezelf nauwelijks op die foto. Verrukt over de opwindendste dagen van mijn leven, bezielde door de mooiste liefdesgeschiedenis die ik ooit zou horen, het verhaal van mijn vader, keek ik volkomen ontspannen – misschien zelfs een beetje in vervoering gebracht – naar de camera. Wanneer ik de foto aan vrienden liet zien, geloofden ze niet dat ik het was. Toen Michael hem voor het eerst zag, wilde hij weten of ik volkomen stoned naast mijn goeroe in India stond. Later maakte hij vaak grapjes over mijn gelaatsuitdrukking en zei hij dat ik voor de foto werd genomen vast te hard aan een Birmaanse opiumpijp had gelurkt.

Er was sindsdien tien jaar verstreken. Tien jaar waarin ik me telkens weer vast had voorgenomen terug te gaan, mijn vaders graf te bezoeken, tijd met U Ba door te brengen. Ik stelde de reis steeds een jaar uit. Twee keer had ik de vlucht geboekt, om die op het laatste moment weer af te zeggen omdat zich iets dringenders voordeed. Zo dringend dat ik niet eens meer zou kunnen zeggen wat het was. Uiteindelijk ontnam de dagelijkse sleur mijn herinneringen hun glans; het verlangen werd minder hevig en maakte plaats voor een vaag voornemen om op een nog niet nader bepaald moment in de toekomst terug te gaan.

Ik kon me niet herinneren wanneer ik U Ba voor het laatst had geschreven. Hij excuseerde zich bij mij voor zijn lange stilzwijgen. Ik was degene die hem nog een antwoord op zijn laatste brief schuldig was. En waarschijnlijk ook op de voorlaatste. Ik wist het niet meer. De eerste paar jaar na mijn terugkeer correspondeerden we regelmatig, maar geleidelijk nam de frequentie van ons contact af.